

Μοναχή Θηρεσία Παπαδοπούλου

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΜΑΣ

**ό,τι άκουσα από τη γιαγιά μας την Πόντια Ευγενία
(μητέρα του πατέρα μου)**

(από το περιοδικό *Η Δράση μας*)

Το μεγάλο έγκλημα της γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου από την Τουρκία εξακολουθεί να εκκρεμεί ενώπιον της παγκοσμίου δικαιοσύνης. Όμως συνεχώς έρχονται στο φως μαρτυρίες αυτοπτών μαρτύρων του απάνθρωπου μαρτυρίου των Ποντίων. Μια απ' αυτές είναι και αυτή πού δημοσιεύουμε. Με απλότητα και αξιοπρέπεια, αρετές πού χαρακτηρίζουν τον κατ' ανατολάς Ελληνισμό, η μοναχή Θηρεσία Παπαδοπούλου διηγείται όσα άκουσε μικρή από τη γιαγιά της, την Πόντια Ευγενία Παπαδοπούλου, πού έζησε τη μεγάλη τραγωδία. Η γιαγιά έλεγε:

«Το χωριό πού γεννήθηκα λεγόταν στα τούρκικα, «Γιαγπασάν», δηλαδή τόπος πού παράγει γαλακτοκομικά προϊόντα. Την μάνα μου την λέγαν Ελισάβετ και τον πατέρα μου Χαράλαμπο. Είμαστε δέκα αδέρφια. Εγώ είμαι ή μεγαλύτερη. Τρία κορίτσια: Ευγενία, Σουμέλα και Παρασκευή. Και έξι αγόρια: Σάββας, Μιχαήλ (δάσκαλος), Σταύρος, Δημήτριος, Κωνσταντίνος, Γιάννης. Τα σπίτια μας ήταν πλίθινα και πολύ καθαρά. Ζούσαμε με πολλή αγάπη σαν οικογένεια. Αλλά και με τούς χωριανούς είχαμε οικογενειακές σχέσεις. Αγαπούσαμε την εκκλησία και η πίστις μας ήταν ζωντανή. Πολύ σεβασμό είχαμε στον Πάτερ, τον Ιερέα μας. Ο Ιερέας μας μάθαινε γράμματα, κυρίως τα αγόρια. Τα κορίτσια μάθαιναν υφαντική, να ετοιμάζουν το νήμα, το έγνεθαν και εν συνεχεία το έκαναν κλωστή. Πλέκαμε τα ενδύματά μας. Ήμουν 21 χρονών, και μία ημέρα, εκεί πού ανοίγαμε φύλλα (γιουχάδες) για πίττες, ήρθε ό παπά Συμεών από την πόλη Γάζα (Γαύζα). Ή μητέρα μου ήτο εξαδέλφη του. Με πολύ σεβασμό του βάλαμε μετάνοια και ασπασθήκαμε το χέρι του. Πήρε την μητέρα μου παράμερα και της είπε: «Εξαδέλφη, ήρθα να σου πω ότι θέλω να νυμφεύσω το γιό μου, τον Σάββα. Και θέλω να πάρω νύμφη που να μιλά ελληνικά (ποντιακά). Στο σπίτι μας με το να μη μιλεί ή παπαδιά ή Παρασκευή ρωμαίικα (ποντιακά), τα παιδιά μιλούν τουρκικά. Αυτό με στενοχωρεί. Γι αυτό σκέφθηκα ή νύμφη να μη ξέρει τουρκικά. Μου άρεσε η Ευγενία». «Ό,τι ευλογείς, Πάτερ», είπε η μητέρα μου και ο πατέρας μου ο Χαράλαμπος. Έτσι ο π. Συμεών μου έβαλε τα σκουλαρίκια και τη βέρα στο δάκτυλό μου και αρραβωνιάστηκα. Τον γαμπρό δεν τον είδα, ούτε οι γονείς μου. Αργότερα πήγαν και αυτοί τα δώρα και είδαν τον γαμπρό. Και δεν τους άρεσε, διότι ήτο αδύνατος και 14 χρονών, εγώ 21. Είπαν: «Αυτός είναι φυματικός (βερεμλής), και τώρα τι θα κάνουμε;» Το είπαν και σε μένα. «Να πάω στην Γάζα στον Δεσπότη και να πω ότι δεν τον θέλω». Εγώ στενοχωρέθηκα, ήταν

αδύνατο να το κάνω. Και τούς είπα: «Αν πεθάνει ο Σάββας, παίρνω άλλον». Και δεν γύρισα τον αρραβώνα μου. Μετά από λίγο καιρό ήρθε ο π. Συμεών με δύο άλογα, ένα άσπρο και ένα κόκκινο, Σάββατο μέρα. Με πήρε για το γάμο...Τα νυφικά μου ρούχα ήταν μία φούστα καφέ και μία ζουπούνα (σαν πουκάμισο καρέ) και μανδήλα στην κεφαλή, όπως οι καλόγριες την δένουν. Μας εστεφάνωσε, και με έβαλαν «στον νυμφίο» πίσω στην πόρτα με ένα παραβάν. Και όταν περνούσε ο πεθερός μου, έβγαινα και φιλούσα το χέρι του, χωρίς να μιλώ. Το ίδιο έκανα και στην πεθερά μου. Το βράδυ έπλενα τα πόδια του πεθερού μου, της πεθεράς και του π. Λαζάρου, πατρός του πεθερού μου, επί μία εβδομάδα ντυμένη νύμφη. Στις οκτώ μέρες πήγαμε στα «επιστροφία». Είχα θυμώσει με τους γονείς μου, που με έστειλαν σε τέτοιο σπίτι με τόσο βαριά έθιμα. Ζούσαμε πατριαρχικά τέσσερις συννυφάδες. Εγώ ήμουν η μεγαλύτερη. Με σέβονταν και με αποκαλούσαν «θεία», ποτέ στο όνομα. Εγώ έκανα αγροτικές δουλειές. Ο π. Συμεών και ο πατέρας του, ο π. Λάζαρος, ήσαν και δάσκαλοι στο κρυφό σχολείο κάτω από την εκκλησία. Ο π. Λάζαρος καταγόταν από την Αργυρούπολη του Πόντου (Κουμίσ Μετέμ). Ήταν μία πόλις δύσβατη, αλλά πόλις των Γραμμάτων. Οι κάτοικοι καταγίνονταν και με επεξεργασία χρυσού, ασημιού και χαλκού. Δεν εσκλαβώθηκαν στους Τούρκους. Έτσι μορφώνονταν δάσκαλοι. Και σαν ιερείς εστέλλοντο στις πόλεις του Πόντου. Έτσι ευρέθη στην Ν. Σαμψούντα ο π. Λάζαρος. Οι παπάδες Λάζαρος και Συμεών είχαν πολύ εκτίμηση από το ποιμνιό τους.

.....

Μια μέρα ερώτησα τον θείο μας Μιχαήλ, τον δάσκαλο, πώς ευρέθηκαν στον Πόντο οι προπάτορές μας. Μου είπε, πολύ παλιά ήσαν ναυτική οικογένεια. Ήρθαν από τα παράλια της Κρήτης και ίδρυσαν την Αργυρούπολη του Πόντου, πιθανόν από την Αργυρούπολη Ρεθύμνου. Οι περιπέτειές τους όπως μου είπε ο θείος Μιχαήλς, ο δάσκαλος, ο οποίος είχε τελειώσει το ανώτατο φροντιστήριο της Σαμψούντας (ισοδύναμο με πανεπιστήμιο σημερινό), ο προπαππούς π. Λάζαρος διορίστηκε παπάς στην Γάζα (Γαύζα). Ήτο πολύτεκνος και δύο του θυγατέρες, Άννα και Μαριάμ, έγιναν μοναχές στο μοναστήρι της Παναγίας Σουμελά. Τον πρωτότοκο γιό του Συμεών τον προόριζαν για ιερέα. Πάντα τον πρωτότοκο, προόριζαν για ιερέα. Μετά τον ξεριζωμό, είχε Γέροντα τον Γερμανό Καραβαγγέλη, Μητροπολίτη Καστοριάς.

.....

Οι παππούδες π. Λάζαρος και π. Συμεών είχαν ασκητήριο κάπου σε κοντινό βουνό. Εγώ τους διακονούσα. Μόνο την Κυριακή ερχόταν στην ενορία τους, και σε μεγάλες γιορτές. Η ζωή τους στην οικογένεια ήτο ασκητική. Δεν είχαμε ποικιλία φαγητών. Το κυρίως φαγητό κράμβη (μαύρα λάχανα). Έβραζε το νερό. Λίγο αλάτι, μία χούφτα ή και περισσότερο φούρνικο (καλαμποκίσιο αλεύρι. Όταν τα καλαμπόκια έβγαζαν γάλα τα φούρνιζαν, εξ ου και φούρνικα). Και πολλά όσπρια, φασόλια όλα μαζί σε ένα μεγάλο πιθάρι για όλη την εβδομάδα, και παξιμάδι, τουρσί και πετιμέζι.

Αυτά ήταν τα νηστίσιμα. Και ξηροί καρποί, συνήθως φουντούκια, καρύδια, μύγδαλα. Και φρούτα, μήλα και κυδώνια

.....

Με την επανάσταση των Νεοτούρκων (Κεμάλ Ατατούρκ και ο αιμοχαρής Τοπάλ Οσμάν) έρχεται η καταστροφή του Πόντου και ή γενοκτονία των λαών των περιχώρων της Σαμψούντας. Ο παππούς Λάζαρος είχε κοιμηθεί, καθώς και η πρεσβυτέρα του η Κυριακή, που ο τάφος της έβγαζε φως. Στον ξεριζωμό ο π. Συμεών εκοιμήθη από μόλυνση. Του είπαν: «πολλοί άταφοι χριστιανοί στο τάδε μέρος είναι», και ενώ ήτο γέρων και ασθενής πήγε να τους ενταφιάσει. Με υποτυπώδη εργαλεία και με τα χέρια σκέπαζαν τούς νεκρούς. Μάτωσαν τα χέρια του, πρήστηκε και έτσι ετελειώθη. Την τελευταία Λειτουργία την έκανε στο κρεβάτι. Αγία Τράπεζα έκανε το στήθος του με ψάλτρια την εγγονή του Ολυμπία. Ο π. Συμεών εκοιμήθη και ετάφη στην γη των πατέρων του. Τον Σάββα τον παππού μας, τον πήραν στο στρατό οι Τούρκοι. Ήτο ρωμαλέος, ψηλός και ωραίος. Εγώ τον είδα σε κάδρο. Ο παππούς ο Σάββας από τις κακουχίες στο στρατό, (με άλλα δύο παλικάρια χριστιανούς τραβούσαν την άμαξα του αξιωματικού του Τάγματος και άλλοτε πάλι άνοιγαν δρόμους και χαρακώματα), πέθανε σε ηλικία περίπου 37 χρόνων».

Η σφαγή

Η γιαγιά η Ευγενία είχε δύο αδελφές, την Παρασκευή και Σουμέλα. Η Παρασκευή ήτο ωραία και την ξεχώρισε ένας Τούρκος αξιωματικός μαζί με τα παιδιά της, επτά τον αριθμό. Την παρακάλεσε να αλλάξει θρησκεία, να ασπασθεί το Ισλάμ, και θα την έκανε γυναίκα του χαρίζοντας την ζωή των παιδιών της και την δική της. Και ή Παρασκευή του απαντούσε σταθερά και αταλάντευτα: «Εγώ δεν αλλάζω τον Χριστό για το κεφάλι μου». Τέσσερις ώρες την περίμενε μήπως και αλλάξει γνώμη και, αφού δεν την έπεισε, έσφαξε τα παιδιά της στην ποδιά της και τελευταία έσφαξε και αυτή!... Η γιαγιά μας, απ' ό,τι θυμάμαι, κάθε μέρα τις πρωινές ώρες μοιρολογούσε αυτούς πού άφησε πίσω στην πατρίδα τους, αλλά κυρίως την Παρασκευή εθρηνούσε.

Η γιαγιά συνέχιζε τη διήγησή της:

«Μας μάζεψαν στο προαύλιο του Δικαστηρίου Σαμψούντος από την πόλη και τα περίχωρα. Εκεί όλοι, γυναικόπαιδα και γριές, πέσαμε σε προσευχή με το πρόσωπο στο χώμα, διότι ήρθαν τα κάρα και μας φορτώνανε για σφαγή. Μα ξαφνικά εξεσηκώθη δυνατός αέρας και πήρε την στέγη του Δικαστηρίου, έριξε δένδρα, έγινε χαμός. Οι Τούρκοι τα έχασαν. Και ακούγεται η φωνή του Ιμάμη: «Να σταματήσει ή σφαγή. Ο θεός των χριστιανών οργίστηκε και θα μας αφανίσει». Σε λίγο μας έδωσαν λίγο πιλάφι και γιαούρτι.

Πεζοί μέχρι το βράδυ καταφτάσαμε σε χάνι, εκεί προς τον Νότο της Μ. Ασίας. Κλάμα και κραυγές μόνο ακουγόταν. Μία στιγμή ακούω κλάμα. Βγήκα έξω από το χάνι και τι να δω; Ένα γυμνό βρέφος να κλαίει. Πήγα, το πήρα, το τύλιξα με την ποδιά

μου και φώναξα με θυμό: «Ποιά είναι η μάνα του;». Με πλησίασε μία νεαρά και μου είπε: «Δικό μου είναι». Την συμβούλεψα ότι ίσως είναι αιτία να ζήσουμε όλοι, και ο Θεός έχει για όλους μας. Ξημερωθήκαμε.

Η συμφωνία

Εγώ πήρα μερικές γυναίκες και ψάξαμε για κανένα ρυάκι, να πλυθούμε και να προσευχηθούμε. Ξαφνικά ακούμε φωνές σπαραχτικές. Λέγω στην παρέα: «Αυτοί είναι δικοί μας, Έλληνες Ορθόδοξοι». Και ανεβαίνομε ένα υψωματάκι, και τι να δούμε; Μερικοί Τούρκοι αξιωματικοί και στρατιώται φώναζαν στην τουρκική γλώσσα: «Πέστε μας πού έχετε τα χρυσά σας και θα σας χαρίσωμε την ζωή σας». Είχαν ένα σχοινί δεμένο από ένα δένδρο με θηλιές έως το άλλο δένδρο. Πήγα κοντά τους. Εγώ ήξερα καλά να μιλώ τα τουρκικά. Τον χαιρέτισα και του είπα τουρκικά: «Μη ξεχνάς από το ίδιο χώμα πλαστήκαμε και στον ίδιο Θεό θα δώσωμε λόγο. Για ποιο λόγο τους βασανίζετε;». «Να μας πουν πού έχουν τα λεφτά τους και είναι ελεύθεροι», απάντησαν οι Τούρκοι. Τότε εγώ τούς είπα: «Να κάνωμε μία συμφωνία. Εγώ είμαι πλούσια και θα σας πω για τα λεφτά να τα πάρετε όλα. Να μου δώσετε σαν αντάλλαγμα αυτές τις ψυχές». «Μπράβο!», είπε ο αξιωματικός και πήρα τις ψυχές με το μέρος μου (42 γυναικόπαιδα). «Κάντε χώρο», τούς είπα, και ξεζώστηκα. Μαζί κουβαλούσα τις λίρες της οικογένειάς μας, ήταν ένα σεντόνι βουτηγμένο στο λιωμένο κερί και κολλήσαμε τις λίρες. Δεν μου έμεινε τίποτε. Πέντε οκάδες βάρους είχα επάνω μου. Μου έμειναν μόνο μερικά ψιλά μεκίτ (υποδιαίρεση της τουρκικής λίρας) για ένα-δύο ψωμιά.

«Γι αυτό το σταυρό»

Μετά μας έφεραν έξω από μιά πόλη του Νότου. Είχαν στήσει σκηνές οι Καθολικοί και μπήκαμε μέσα. Το βράδυ έρχονται κάτι νοσοκόμες Καθολικές και έγραφαν τα παιδιά μας να τα στείλουν στην Αμερική να σπουδάσουν. Και άλλα πολλά μας τάζανε. Σχεδόν όλες οι σκηνές που φιλοξενούσαν γυναικόπαιδα γράφτηκαν. Μόλις ήρθαν στην σκηνή μας, εγώ τους ρώτησα: «Τι πίστη έχετε;». Μου είπαν: «Χριστιανοί είμαστε». «Καλά, και πώς προσκυνάτε τον Χριστό;». Έκαναν τον σταυρό τους με την παλάμη, όπως οι Καθολικοί. Τότε την άρπαξα από το μανίκι της και την έβγαλα έξω από την σκηνή μας, και θυμωμένη της είπα: «Εμείς που μας βλέπεις στην δυστυχία και ταλαιπωρία και ξεριζωμένοι από τον τόπο και τα σπίτια μας, για αυτόν τον σταυρό τα υποφέρουμε». Και έκανα τον σταυρό μου με τα τρία δάκτυλα του δεξιού χεριού μου. Και μετά σκέφτηκα, αυτές οι αιρετικές πέρασαν από όλες τις σκηνές. Πήρα τον Πρόδρομο, της συνυφάδας μου τον γιο. Ήταν σούρουπο. Με ένα αναμμένο dađi επισκέφθηκα τις σκηνές και ενημέρωσα όλους ότι αυτές είναι αιρετικές, απεσταλμένες του Πάπα, και έσβησαν τα παιδιά τους από τον κατάλογο. Και δεν δεχτήκαμε τα παιδιά μας να τα αναλάβουν, με την πρόφαση να τα μορφώσουν και κάνουντάς τα Καθολικούς. Είπα, ας γίνουν ό,τι γίνουνε και εμείς να ζήσωμε ή να πεθάνωμε.

Πρόσφυγες στα Γιάννενα

Μετά από αυτό και πολλές ταλαιπωρίες, με ένα βαπόρι ήρθαμε στην Ελλάδα. Μας έφεραν στα Γιάννενα. Η υποδοχή μας δεν ήταν καλή. Δεν αγαπούσαν οι εντόπιοι τους πρόσφυγες. Μας έδεχνε η φτώχεια. Ψάχναμε τα μέλη της οικογένειάς μας, δεν ξέραμε αν είναι στη ζωή. Και κάποτε ο Μιχάλης ψάχνοντας μας βρήκε. Εγώ, αφού πάντρεψα την Ολυμπία με ομογενή μας, τον Φίλιππα από την Πάφρα του Πόντου, ήρθα σε ένα χωριό της Καστοριάς, την Πεντάβρουσο.

Το χωριό είχε πενήντα οικογένειες εντόπιους, οι υπόλοιποι ήσαν Τούρκοι και με την ανταλλαγή που συνεφωνήθη από τον Ελευθέριο Βενιζέλο, πρωθυπουργό, και Κεμάλ Ατατούρκ φύγανε οι Τούρκοι και ήρθαμε εμείς από διάφορα μέρη του Πόντου.

Το χωριό αμέσως οργανώθηκε από τον παπά μας π. Ιάκωβο (ευλαβέστατος και εκτιμάτο από όλους), και από τον δάσκαλο Μιχάλη Παπαδόπουλο.

Οι εντόπιοι κάτοικοι ήσαν Σλαβόφωνοι και χωρισμένοι στα δύο. Όλοι Έλληνες, αλλά με βουλγάρικη προπαγάνδα μερικοί, πιο πολλοί με βουλγάρικη συνείδηση, και οι υπόλοιποι Έλληνες με φωνή βουλγάρικη.

Νέος αγώνας

Στο χωριό υπήρχε βουλγάρικο σχολείο και βουλγάρικη εκκλησία. Ο θεός ο Μιχάλης, ο δάσκαλος, τους αγκαλιάσε με πολλή αγάπη τους εντόπιους, λέγοντάς τους όπου και αν συναντιόταν: «Είστε απόγονοι του Μ. Αλεξάνδρου. Οι εχθροί σας αλλοτρίωσαν. Τα παιδιά σας στο ελληνικό σχολείο θα έρχονται, και οι μεγάλοι σε απογευματινές ώρες, να μάθετε ελληνικά, την γλώσσα των προγόνων σας».

Έτσι άρχισαν να γίνονται γάμοι, εντόπιες νύμφες με Ποντίους. Και το χωριό άρχισε να λειτουργεί ομαλά. Το Ελληνικό κράτος βοήθησε τους πρόσφυγες της Μ. Ασίας και γλύτωσε την Μακεδονία από τους γείτονες εχθρούς, κυρίως Βουλγάρους, Σέρβους, Αλβανούς. Και δεν πέρασαν είκοσι χρόνια και να ο πόλεμος του '40 με τους Ιταλο—Γερμανούς.

Η δράση του δασκάλου ήταν έντονα πατριωτική. Μετά την ήττα των Ελλήνων από το μέτωπο (Ελληνο-Αλβανικών συνόρων), ο δάσκαλος μίλησε στους Ποντίους Έλληνες να κρύψουν τον οπλισμό, «διότι», τους είπε, «δεν θα είμεθα σκλαβωμένοι· θα αντισταθούμε και θα πολεμήσουμε τους κατακτητές».

Όμως ήρθε η πληρωμή αυτής της πρωτοβουλίας. Το χωριό κατακτήθηκε από Ιταλούς, και οι βουλγαρίζοντες εντόπιοι κατέδωσαν στους Ιταλούς κομάντος τους Ποντίους. Κάθε μέρα στο στρατοδικείο των Ιταλών. Πρώτα κάλεσαν τον Μιχάλη, τον δάσκαλο (τον θείο μας), και τον έδειραν αλύπητα και τον πέταξαν αιμόφυρτο με σπασμένο πλευρό στο υπόγειο της φυλακής. Ήρθε η σειρά του προέδρου, του Δημοκράτη και του αδελφού του Περικλή (αδέλφια της μητέρας μου Σεβαστής). Τον Χρήστο, αδελφό του δασκάλου, τον έδειραν περισσότερο από όλους, και η αιτία να πουν πού έκρυψαν τά όπλα.

Μία νύχτα ήρθε ο συμπέθερος ο εντόπιος, του θείου Περικλή ο πεθερός, και είπε στον πατέρα μου: «Οι Ιταλοί κάνανε ένα κατάλογο με όλα τα κορίτσια του χωριού μας, από επτά χρονών και επάνω, να τα πάρουν για τις ανήθικες ορέξεις τους». Ο πατέρας μου, ο Χρήστος, την νύχτα μάζεψε τα κορίτσια του χωριού στο σπίτι μας, και κατά τα ξημερώματα τα έβγαλε έξω από το χωριό στο μικρό δασύλλιο (Τσέμνε) και έφερε αρκετά μουλάρια και άλογα από τα ορεινά χωριά της Πίνδου, και έτσι γλύτωσαν τα κορίτσια του χωριού μας.

Οι ειδήσεις από την Ν. Ελλάδα δυσάρεστες. Πανικόβλητοι εγκαταλείψαμε τα χωριά μας και φύγαμε να κρυφτούμε στα βουνά τα δύσβατα της Πίνδου.

Πρόσφυγες στην Πατρίδα μας

Μετά ήρθαν οι Γερμανοί και οι Βουλγαρόφιλοι εντόπιοι, και κάψανε τα σπίτια μας, σχολεία και εκκλησίες μας.

Μετά το πέρας του πολέμου άρχισαν τα αντίποινα.

Ο θείος ο Μιχάλης, ο δάσκαλος, με τις συμβουλές του και παραινήσεις σταμάτησε το κακό και άρχισε πάλι η ζωή με όλες τις δυσκολίες της.

Ο δάσκαλος είχε ένα δωμάτιο πρόχειρο. Έδιωχνε από το πρωί τη γυναίκα του να πάει στην γειτόνισσα να μείνει ως το μεσημέρι, γιατί θα μαζευόταν τα παιδιά στο δωμάτιο αυτό, για να κάνουμε μάθημα όλες οι τάξεις.

Επίμενε στα βασικά μαθήματα: Ανάγνωση, Θρησκευτικά, Ιστορία, Μαθηματικά. Έτσι δεν έμεινε κανένα παιδί αγράμματο.

Το καλοκαίρι στο προαύλιο του καμένου σχολείου κάτω από τα δένδρα τα παιδιά καθόμασταν σε πέτρες και ο δάσκαλος άρχιζε το μάθημα. Πρώτα οι μικρές τάξεις και μετά τα κοινά μαθήματα, Θρησκευτικά και Ιστορία.

Η συμβολή και η βοήθεια του δασκάλου ήταν πολύ ουσιαστική στην ζωή και αναστήλωση του χωριού μας.

Και όταν ήρθε ο καιρός να συνταξιοδοτηθεί και παρουσίασε τα δικαιολογητικά του, του είπαν: «κ. Παπαδόπουλε, γιατί αδίκησες τον εαυτό σου; Εσύ μπορούσες να έχεις θέση καθηγητού». Και η απάντηση του θείου: «Πού να άφηνα τούς συμπατριώτες μου. Έπρεπε να στήσωμε χωριό».

Το πιο παράδοξο ήταν να μη του εγκρίνουν καμιά προαγωγή! Ζήλεια και φθόνος των εδώ Ελλήνων!»

Αυτά τα ολίγα για την Ιστορία του γενεαλογικού μας δένδρου.